

DutchCu|ture

Centre for international
cooperation

Eindverslag bovensectoraal programma België 2019

Nederlands artistiek programma

Lisa Grob | Maart 2020

| Inhoud

Inleiding 3

Samenvatting 4

Activiteiten 4

Programma 4

Doel van de activiteiten 8

Strategie & communicatie 9

Doelgroepen 10

Tijdslijn 10

Budget 12

Resultaten 13

Kwantitatief overzicht 13

Communicatie 14

Enquête Nederlandse partners 15

Enquête Belgische partners 18

Resultaten financieel 21

Interne organisatie 26

Kansen 27

Bedreigingen 27

Resultaat 27

Conclusies 28

Resultaten op doelstellingen 28

Resultaten op meerjarenplan 30

Resultaten zichtbaarheid van het ICB in Nederland 30

Verhalen 31

Inleiding

In het najaar van 2019 organiseerde de Nederlandse kerngroep België/Vlaanderen¹ een bovensectoraal programma Nederland – België. Dit programma genaamd VERVE*, liep van september tot november 2019 en vond plaats in verschillende steden in België zoals Brussel, Gent, Mechelen, Namen en Genk. Het programma bestond uit negen kernprojecten die elk geïnitieerd en ontwikkeld werden door leden van de kerngroep in samenwerking met partners uit het Belgische veld.

De negen geselecteerde projecten wortelen in theater, muziek, design, architectuur, beeldende kunst en literatuur, maar overstijgen hun disciplines om buiten de kunstwereld op zoek te gaan naar antwoorden op maatschappelijk complexe vragen. Ze hebben eenzelfde missie: de samenleving beter begrijpen en deze bevragen. De kunstenaars zijn allen op zoek naar andere perspectieven en nieuwe betekenissen in thema's als migratie, (stedelijke) leefbaarheid, identiteit en ecologie. Ze geven geen eenvoudige, pasklare antwoorden, maar geloven in de kracht van kunst om het (Belgisch) publiek uit te dagen, te confronteren, te ontroeren en te laten nadenken over de wereld om ons heen.

Het vertrekpunt daarbij is 'onderzoek': alle projecten waren *research based*. Veel van de kunstenaars werkten voor hun project nauw samen met wetenschappers, theoretici en experts en putten ruim uit wetenschappelijke data. Andere kunstenaars voerden een onderzoek uit in hun eigen omgeving en gebruikten hiervoor alternatieve methodes. Zij bevroegen mensen over bepaalde fenomenen of betrokken de volledige buurt op participatieve wijze bij het project.

De negen projecten hadden met elkaar gemeen dat het proces, de zoektocht of de methode hierbij belangrijker was dan het resultaat. De kunstenaars werkten niet noodzakelijk naar één presentatiemoment, maar lieten zich continu inspireren en zochten alternatieve vormen om hun werk te presenteren. Zo gingen ze in gesprek met het publiek tijdens een uitwisseling, een participatieve installatie, een residentieel verblijf of een debat als momentopname in een langdurig proces. De kunstenaars in VERVE* delen de overtuiging dat hun innovatieve werkmethodes en grensoverschrijdend samenwerken de status quo in de kunst en de samenleving kan doorbreken.

Dit rapport beschrijft de inhoud, de strategie en de resultaten van het programma VERVE*.

¹ De kerngroep België/Vlaanderen is een samenwerkingsverband van een aantal Nederlandse Rijksfondsen (t.w. DPA, HNI en Mondriaan Fonds), overheidsinstellingen (ministerie van Buitenlandse Zaken, ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap en de Nederlandse ambassade in Brussel) en uitvoerende organen (DutchCulture). Gezamenlijk geven zij richting aan de culturele uitwisseling met het prioriteitsland België/Vlaanderen binnen het Internationaal Cultuurbeleid (2017-2020).

Samenvatting

Activiteiten

Het programma VERVE bestond uit twaalf onderdelen:

- één vernissage/kick-off event in Beursschouwburg Brussel inclusief speeches, performance, muziek en receptie;
- één reflectie- ontmoetingsdag met de negen kunstenaars en de Belgische programmatoren bij deBuren met moderatie en keynotes;
- negen publieksmomenten/presentaties/voorstelling/debat/recepties van de negen geselecteerde projecten;
- één afsluitende dag op de campus VUB – kunstencentrum Pilar – met eindconclusies, potentiële partners en evaluaties.

Programma

Hieronder staan de negen projecten die deelnamen aan VERVE beschreven:

STIL.centriphery / installatie van Lieke Benders

Datum 13-18 september in Genk.

Publieksmoment in het kader van C-TAKT openingsweekend van Dommelhof in Neerpelt.

In samenwerking met ZMA-BRU, Hoge fronten, C-TAKT.

Locatie C-MINE Genk.

STIL. is een project van vier jaar (2017-2020) waarin beeldend theatermaker Lieke Benders aan de hand van observaties en ontmoetingen met kunstenaars én niet-kunstenaars telkens vanuit een ander perspectief stilstaat bij het thema stil(te) (stand), (STIL.de natuur in 2017, STIL.zwijgen in 2018, STIL.centriphery in 2019). Deze ontmoetingen tussen makers en mensen die bewust of noodgedwongen stilstaan in de samenleving, vormen het uitgangspunt voor één doorlopende reeks van werken waarvan de vorm kan variëren van video-installaties, performances, toneelteksten en exposities, tot input van het publiek zelf. Bijzonder dit keer was de samenwerking met acteur Bart Bijnens van Toneelgroep Maastricht, met de Franse Choreograaf Eric Minh Cuong Castaing en met illustrator Livia Coloij uit Roemenië. Tijdens het festival C-TAKT van 13 tot 18 september 2019 in Genk stelde Lieke Benders de resultaten van haar project STIL. – dat ze verder ontwikkelde met de regionale partners – aan het Belgisch publiek voor.

Aardappelbloed / Live-documentaire van Emma Lesuis

Datum 12-13 september in Gent.

Publieksmoment Voorstelling in het kader van het TheaterFestival in Gent.

In samenwerking met ZMA-BRU en Het TheaterFestival Gent.

Locatie Gent.

In de live-documentaire *Aardappelbloed* schrijft Emma Lesuis met woord en beeld een brief aan Zaire, haar Surinaamse bet-bet-overgrootmoeder. Zaire werd tot slaaf gemaakt op plantage Mon Souci aan de Commewijnerivier. Heeft zij recht op de grond waar Zaire's navelstreng is begraven? In haar zoektocht of ze juridisch en/of moreel recht heeft op de plantage, trekt ze met de camera in de hand door het binnenland, over wateren en oude plantages met namen als Einde Rust en La Révolution. Tijdens haar reis wordt ze geconfronteerd met een slavernijverleden waar ze tot dusver weinig vanaf wist. Maar is het niet ook al zo lang geleden? Al mijmerend over de Surinamerivier, vraagt ze zich af hoe Surinaams ze zelf eigenlijk (nog) is. In *Aardappelbloed* neemt Emma Lesuis je live mee naar Mama Sranang en hoor je haar gedachten terwijl ze haar reis beleeft. Het geheel wordt begeleid door een contrabas. Deze voorstelling beleefde haar Belgische première tijdens het TheaterFestival in Gent.

Female Writers Residency / Onderzoeksproject en essay van Simone Atangana Bekono

Datum Doorlopend.

Publieksmoment Een bijdrage aan het Festival van de Gelijkheid.

In samenwerking met ZMA-BRU, Vooruit en Festival van de Gelijkheid.

Locatie Vooruit in Gent.

In de zomer van 2018 ontving Simone Atangana op Theater Aan Zee in Oostende de tweede Poëziedebuutprijs aan Zee voor haar spraakmakende bundel *Hoe de eerste vonken zichtbaar waren*. Ze schrijft over racisme en identiteit, over schuld en onrecht. Haar insteek voor de residentie in de Vooruit omschreef ze als volgt: "Als we nadenken over de wereld die een kunstinstelling als Vooruit wil bereiken, maar ook over wat er in het pand zelf, waar de kunst gebeurt, zich afspeelt (en binnen welk kader) denk ik dat ik een interessante spanning en/of discrepantie kan onderzoeken tussen mens, plek en functie/verwachting. Dit onderzoek (of misschien is het meer een mogelijkheid tot experiment) lijkt me interessant om te plegen omdat het een element van engagement in zich meedraagt: wat wordt ons als menselijk lichaam verteld door de codes die ruimtes afgeven, en wat zegt dit over de geschiedenis van die ruimtes en de geschiedenis van onze lichamen in de publieke ruimte?"

**Vergeeten / een voorstelling van het Nederlands Kamerkoor
onder leiding van Tido Visser**

Datum 27 september in Gent.

Publieksmoment Voorstelling en debat in kader van Festival van Vlaanderen.

In samenwerking met DPA (Dutch Performing Arts) en Festival van Vlaanderen Gent.

Locatie Opera Gent.

Het Nederlands Kamerkoor onder leiding van Tido Visser maakte een programma geïnspireerd op dementie en muziek als medicijn. De tekst is van Spinvis. Tijdens het concert werd zang en muziek afgewisseld met spel. Het publiek reist door het hoofd van een man met dementie. Na de voorstelling vond op het podium een interactief nagesprek over de invloed van muziek op dementie.

The Intimate Earthquake Archive / een installatie van Sissel Marie Tonn

Datum 31 oktober - 3 november in Namen.

Publieksmoment Dutch lunch met korte toelichting bij en rondleiding door het werk van Sissel Marie Tonn.

In samenwerking met ZMA-BRU, FIBER en KIKK.

Locatie KIKK-festival site in Namen.

Dit kunst/design project, een internationale samenwerking tussen FIBER/Amsterdam en KIKK-festival in Namen, onderzocht nieuwe vormen van storytelling gelinkt aan de fragiele en vaak onstabiele verhouding tussen mens/technologie en ecologie. Met dit project wilden de partners bruggen bouwen tussen verschillende creatieve industrieën en publieken, zowel lokaal als globaal via hun online netwerken. Met het project The Intimate Earthquake Archive verbonden de kunstenaars Sissel Marie Tonn en Jonathan Reus de digitale seismische data die gearchiveerd zijn in het Nederlands Meteorologisch Instituut met gewaarwordingen in ons lichaam. Daardoor kon het publiek 'voelen' wat geologische veranderingen door menselijke ingrepen (gaswinning) teweeg kunnen brengen.

ARISE / een residentieproject van Yeb Wiersma en Lotte Geeven

Datum 14 december.

Publieksmoment Masterclass in nieuwe theaterzaal van nona.

In samenwerking met ZMA-BRU, kunstencentrum nona

Locatie Kunstencentrum nona in Mechelen.

ARISE is een artistieke zoektocht naar de kracht en het gevaar van muziek in het bespelen van emoties van de massa. In die zoektocht gebruiken Yeb Wiersma en Lotte Geeven het nationale volkslied als leidraad. Samen met de Iraanse componist Kaveh Vares, ontleden en deconstrueren ze verschillende volksliederen uit de landen die samenvallen met de verschillende nationaliteiten die in Mechelen wonen. Dit resulteert in een korte film én een publieke interventie in de stad Mechelen, die onderdeel zal zijn van de film. De film gaat in première bij nona in februari 2020.

Back to Black: participatief onderzoeksproject van Claudy Jongstra

Datum Najaar 2019 i.h.k.v. de tentoonstelling Back tot Black in museum Hof van Busleyden.

Publieksmoment Onthulling van kledinglijn ontwikkeld door Viktor&Rolf en Claudy Jongstra op 26 november.

In samenwerking met ZMA-BRU, Mondriaanfonds, Artechne, museum Hof van Busleyden.

Locatie Hof van Busleyden Mechelen.

Back to Black is een interdisciplinair project van hedendaagse kunstenaar Claudy Jongstra dat de expertise van een museum (Museum Hof van Busleyden) en de academische onderzoeksgroep (Artechne) verbindt. Via de eeuwenoude zwartrecepten en de kunsthistorische kennis van zwart in de Bourgondische periode onderzoekt en verrijkt Claudy Jongstra de huidige kleurperceptie van de bezoeker. Zij doet dit samen met drie partners en met het publiek tijdens de tentoonstelling *Back to Black* die tot 2020 loopt in het museum Hof van Busleyden. In november werd er een publieksmoment georganiseerd met Claudy Jongstra in het kader van haar onderzoek in samenwerking met studio Viktor&Rolf.

Architectuur en de verbeelding van het landschap / Promising Young Architects '19

Datum 13 en 14 november.

Publieksmoment Publieke afsluiting op 15 november bij het Nieuwe Instituut.

In samenwerking met Het Nieuwe Instituut, Vlaams Architectuurinstituut

Locatie Verschillende plekken in Rotterdam.

Architectuur en de verbeelding van het landschap vormde het centrale thema van de afgelopen editie van het Promising Young Architects programma 2019, waarmee het aansloot op het langlopende onderzoeksprogramma Hybride Heritage van Het Nieuwe Instituut. De centrale vraag: hoe kan de architect op een authentieke en contextgebonden manier een architecturale interventie plegen zodat de beleving van het landschap wordt behouden of hersteld? Tijdens Promising Young Architects 2019 formuleerden 7 Nederlandse en 10 Belgische architectenbureaus hier een eigen antwoord op. In een tweedaagse uitwisseling, bestaande uit een workshop, locatie- en archiefbezoek en een expertmeeting, maakten de architecten in teams een schetsontwerp. De deelnemende bureaus werden zo uitgedaagd vanuit hun praktijk oplossingen aan te dragen.

Residentieproject van Malique Mohamud

Datum Doorlopend.

Publieksmoment 15 – 17 november in de nachtwinkel Goudsesingel in Rotterdam.

In samenwerking met ZMA-BRU, Het Nieuwe Instituut, Concrete Blossom.

Locatie Brussel en Rotterdam.

Malique Mohamud is schrijver, programmamaker, presentator, hiphopdocent en artistiek leider van het platform *Concrete Blossom*. Daarnaast is hij een vernieuwer van de Rotterdamse cultuursector. Malique strijdt ervoor 'om verhalen en perspectieven aan het licht te brengen die doorgaans uit het oog van de mainstream blijven'. Mohamuds werk gaat bijna steeds over de relatie tussen stedelijkheid en straatcultuur. Als zoon van een Somalische dichter en een generaal pleit hij voor en zoekt hij naar betekenis in culturele productie vanuit het perspectief van de Afrikaanse diaspora. Autonomie, opstandigheid en (scheve) machtsverhoudingen zijn terugkerende thema's in zijn werk. In Brussel onderzocht hij hoe de transformatieve kracht van straatcultuur kan bijdragen aan een inclusieve samenleving. Het zet daarmee onderzoek dat hij deed in Rotterdam voort met nieuwe stakeholders en stemmen.

Doel van de activiteiten

VERVE vormde voor de deelnemende kunstenaars een kans om hun onderzoek in België voort te zetten en samen te werken met nieuwe Belgische programmatoren, makers of instellingen.

De Nederlandse Ambassade in Brussel, samen met de kerngroep, wilde het engagement van deze kunstenaars ondersteunen en het belang en de maatschappelijke meerwaarde van hun werk samen met de Belgische partners extra in de kijker zetten voor een breed publiek.

Subdoelstellingen:

- Nederlandse *research-based* kunst zichtbaarheid geven in België en de meerwaarde ervan onder de aandacht brengen;
- Belgische kunstinstituten/partners motiveren samen te werken met Nederlandse kunstenaars en vice versa;
- Fundamenten leggen voor duurzame samenwerkingsverbanden tussen artistieke partners en tussen wetenschappelijke en technologische organisaties in Nederland en België;
- Kennisdeling en reflectie over de innovatieve onderzoeksmethodes en participatiemodellen en presentatievormen;
- Dialoog stimuleren tussen Nederlandse en Belgische beleidsorganen op federaal, regionaal en lokaal niveau;
- Netwerken in België verder uitbouwen.

Projectgroep & partners

De Nederlandse Ambassade in Brussel was penvoerder van het programma. Samen met de kerngroep en andere partners in Nederland en België stonden ze in voor de financiering, programmering en communicatie van dit programma.

Partners in Nederland:

- Vanuit de kerngroep België: Het Nieuwe Instituut, Mondriaan Fonds, Dutch Performing Arts, DutchCulture. Tezamen vormden zij de projectgroep;
- Artechne, Universiteit van Utrecht, Concrete Blossom.

Partners in België:

- Het TheaterFestival, Festival van Vlaanderen, C-TAKT, museum Hof van Busleyden, Vlaams Architectuurinstituut, De Vooruit, Kunstencentrum nona, KIKK- festival;
- DeBuren, PILAR (VUB), Beursschouwburg.

Het Nieuwe Instituut, Mondriaan Fonds en Dutch Performing Arts waren verantwoordelijk voor hun eigen programmadelen. Zij hebben financieel bijgedragen aan VERVE* om hun deelprojecten te realiseren en waren eindverantwoordelijk voor hun budget en het programmadeel dat zij in samenwerking met hun Belgische partner ontwikkelden.

Strategie & communicatie

Om dit programma zichtbaarheid te geven en de impact ervan te maximaliseren werd er voor de geïntegreerde communicatiecampagne samengewerkt met een gespecialiseerd tweetalig communicatiebureau en een PR- bureau in België: JosWorld en Talking Birds. Elk van de negen projecten binnen VERVE* had zijn eigen artistieke omkadering, een eigen structuur, een eigen manier van communiceren. Deze campagne was complementair en zoomde niet alleen in op de artistieke eigenheid van elk project afzonderlijk, maar vooral op wat deze projecten met elkaar verbindt: het *research-based* thema. Dit overkoepelende narratief werd op een visuele manier zichtbaar gemaakt in het campagnebeeld. Belangrijk was bovendien dat de campagne makkelijk geïntegreerd kon worden in de bestaande kanalen van de fondsen, ambassade en andere partners en instellingen.

- Visual/logo/campagnebeeld om te integreren in online en offline kanalen van de Nederlandse en Belgische stakeholders, Belgische cultuurinstellingen, en betrokken partners;
- Een website in het Nederlands en in het Frans (VERVE2019.be):
 - waar alle programmaonderdelen als één geheel samengebracht werden en die voortdurend up to date werd gehouden;
 - die verwees naar de sites van Belgische- en Nederlandse partners;
 - die helder en direct communiceerde over de kunstenaars en hun projecten en partners en de publieke presentaties;
 - die informatief, enthousiasmerend en gebruiksvriendelijk was;
 - die inzetbaar was op de sociale media;
 - met een dynamische look & feel;
- Een intensieve perswerking zowel nationaal als regionaal, in Vlaanderen en Wallonië, met het oog op het genereren van zoveel mogelijk *free publicity* via:
 - persberichten;
 - persevents: vernissage, finissage, première per kernproject;
 - individuele persbenaderingen/contacten in zowel de nationale als regionale kwaliteitsmedia (audiovisueel, geschreven en digitale pers) met specifieke insteken;
 - gerichte acties en interviews naar gespecialiseerde wetenschappelijke – en kunsttijdschriften volgens de afgebakende doelpublieken;
 - mailings en nieuwsberichten eveneens via de kanalen van alle betrokken partners en op diverse agendaplatformen.

Deel van de strategie vormde ook het aanstellen van een projectleider (Reinhilde Weyns) die verantwoordelijk was voor de algemene aansturing van de Belgische partners (i.s.m. de projectgroep), het aanscherpen van de inhoudelijke koers, de redactie op het overkoepelend verhaal en het vertalen hiervan naar persberichten en communicatiecontent. Zij fungeerde tevens als aanspreekpunt voor het communicatiebureau en alle partners. De projectleider en het communicatiebureau droegen gezamenlijk zorg voor het aanspreken van de juiste doelgroepen per programmaonderdeel.

Doelgroepen

Er werd ingezet op een gedifferentieerd doelpubliek in België en Nederland:²

- Het reguliere kunstminnende publiek (per project te focussen op de netwerken van de instellingen, kunstenaars en professionals in de directe omgeving);
- Universiteiten en onderzoeksinstituten (per project te focussen op de instituten in de directe omgeving);
- Professionals (programmatoren en makers) uit de kunstensector (met focus op makers die bovensectoraal werken en interesse hebben in research gedreven trajecten);
- Studenten kunst, wetenschap en technologie;
- Subdoelgroepen en gemeenschappen die gelinkt zijn aan één van de centrale thema's van de projecten;
- Nederlanders in België.

Tijdljn

In maart 2019 zette de Nederlandse ambassade in België een open call uit voor projecten van Nederlandse makers of Belgische instellingen die werk van Nederlandse makers wilden programmeren. Projecten konden ondersteuning krijgen van een bedrag tussen de 3000 en 7000 euro. Het totale budget was 17.735 euro. Hiermee zijn de projecten STIL., Aardappelbloed, Back to Black en de residentie van Simone Atangana Bekono in De Vooruit (gedeeltelijk) ondersteund. Vanuit de publieksdiplomatiemiddelen van ZMA BRU is tevens The Intimate Earthquake Archive en Promising Young Architects medeondersteund.

Aanvankelijk had de kerngroep voor 'de stad' als bovensectoraal thema voor dit programma gekozen. Bovenstaande open call is dan ook gelanceerd met een oproep voor projecten die met de stad, met vernieuwing, diversiteit en verbinding te maken hadden. De commissie die zich over de aanvragen voor de programmamiddelen boog, adviseerde echter dit thema te heroverwegen. Toen bleek dat alle geselecteerde projecten de link met onderzoek als gemene deler hadden, ook de projecten die door de fondsen waren aangedragen, is in overleg met de kerngroep gekozen het thema te verleggen naar *research-based art*.

In juni was het programma onder het nieuwe thema compleet en werden projectleider Reinhilde Weyns en de communicatiepartners JosWorld en Talking Birds aangesteld. Het programma heeft de volgende planning gevolgd:

² DutchCulture zorgde voor de verspreiding van de campagne onder het Nederlandse doelpubliek. In Nederland werd gemikt op (1) Nederlandse makers aansporen om subsidie aan te vragen of om de stap naar België te zetten en (2) Nederlandse instellingen te informeren over de impact van het programma op makers en de mogelijkheden die de stap naar België met zich meebrengt. Hier draagt dit rapport, het beeldmateriaal en de aftermovie aan bij

Figuur 1 Planning VERVE

	Titel	Kunstenaar(s) / deelnemers	Onderde(e)l(en)	Begin	Einde	Plek	Stad	Partners
Opening	Opening Verve	alle Verve-kunstenaars	Dagprogramma opening / ontmoetingsmoment deelnemers	12-sep	12-sep	deBuren	Brussel	ZMA deBuren
			Publieke vernissage	12-sep	12-sep	Beurschouwburg	Brussel	ZMA
Project 1	Aardappelbloed	Emma Lesuis	Voorstelling 'Aardappelbloed' tijdens Het TheaterFestival	12-sep	13-sep	Vooruit	Gent	ZMA Het Theater-Festival
Project 2	STIL	Lieke Benders / Hoge Fronten	Installatie & publieksprogramma 'STILTE'	13-sep	22-sep	C-mine	Genk	ZMA C-TAKT
Project 3	Vergeten	Nederlands Kamerkoor (o.l.v. Tido Visser)	Voorstelling 'Vergeten' tijdens Gent Festival van Vlaanderen	27-sep	27-sep	Gent Festival Vlaanderen	Gent	DPA Gent Festival Vlaanderen
Project 4	The intimate Earthquake Archive	Sissel Marie Tonn	Installatie 'The intimate Earthquake Archive' tijdens KIKK festival	31-okt	03-nov	Le Delta	Namen	ZMA KIKK FIBER
			Dutch Creative Lunch	31-okt	31-okt	Le Delta	Namen	ZMA KIKK
Project 5	Promising Young Architects		Uitwisseling 'Promising Young Architects' rondom centraal thema 'Memory & Oblivion'	14-nov	15-nov	HNI Verschillende plekken Rotterdam-Zuid	Rotterdam	HNI ZMA
Project 6	Bodega Surrealism	Malique Mohamud / Concrete Blossom	Uitwisseling Bodega Surrealism	Doorlopend	Doorlopend	Verschillende plekken	Brussel & Rotterdam	HNI ZMA
			The Nightshop: Bodega Surrealism	15-nov	17-nov	Nachtwinkel Goudsesingel	Rotterdam	HNI ZMA
Slot	Slot/evaluatiemoment Verve	alle Verve-Kunstenaars	Slot/evaluatiemoment Verve	20-nov	20-nov	PILAR (VUB)	Brussel	ZMA deBuren PILAR
Project 7	Back to Black	Claudy Jongstra	Onderzoeksproject / tentoonstelling 'Back to Black'	Doorlopend	Doorlopend	Museum Hof van Busleyden	Mechelen	ZMA Museum hof van Busleyden
			Showcase kledinglijn Viktor&Rolf	26-nov	26-nov			
Project 8	Female writers residence	Simone Atangana Bekono	Female writers residence	Doorlopend	Doorlopend	Vooruit	Gent	ZMA Vooruit
			Simone Atangana Bekono als festivaldichter tijdens Festival van de Gelijkheid	30-nov	30-nov	Meerdere locaties	Gent	ZMA Vooruit Festival van de Gelijkheid
Project 9	ARISE	Yeb Wiersma & Lotte Geeven	Residentie / maakproces 'Arise'	Doorlopend	Doorlopend	Kunsten-centrum nona	Mechelen	ZMA NONA
			Masterclass 'On Manipulation'	14-dec	14-dec	Kunsten-centrum nona	Mechelen	ZMA NONA

Budget

Totaal werd er 174.540,44 euro begroot voor het programma VERVE en dit is tevens het totale bestedingsbedrag. Het aandeel dat naar de makers ging is 56,4%, oftewel 98.505,44 euro. Aan communicatie en marketing werd 23,2% van het totaal besteed, dat gelijk staat aan 40.503,06 euro. Tot slot werd aan projectmanagement, waaronder de posten logistiek, monitoring & evaluatie en de projectleider vallen, 20,3% besteed, goed voor een bedrag van 35.531,94 euro. Zie voor de totale financiële verantwoording hoofdstuk 2.

Resultaten

Kwantitatief overzicht

Aantal Nederlandse partners & makers

- 5 ICB partners;
- 2 partners (Artechne, Universiteit Utrecht);
- 9 makers (Emma Lesuis, Lieke Benders, Malique Mohamud, Simone Atangana Bekono, Nederlands Kamerkoor, Sissel Marie Tonn, Claudy Jongstra, Yeb Wiersma & Lotte Geeven);
- 7 architectenbureaus.

Aantal buitenlandse partners

- 11 partners (hetTheaterFestival, Festival van Vlaanderen, C-TACT, museum Hof van Busleyden, Vlaamse Architectuurinstituut, De Vooruit, kunstencentrum nona, KIKK-festival, DeBuren, VUB, Beursschouwburg);
- 10 architectenbureaus.

Aantal ICB partners

- 5 (DPA, MF, HNI, DutchCulture, ZMA-BRU).

Aantal activiteiten

- 12 (9 projecten, vernissage, reflectiedag, afsluitende middag).

Aantal locaties

- 11 (TheaterFestival, Festival van Vlaanderen/Opera Gent, C-MINE, museum Hof van Busleyden, De Vooruit, kunstencentrum nona, KIKK-festival, DeBuren, PILAR (VUB), Beursschouwburg).

Aantal bezoekers

- Zo'n 11.000 mensen hebben (een van) de projecten binnen VERVE bezocht. Hieronder volgt een overzicht per project.

Figuur 2 Aantal bezoekers per project

Artistiek	Schatting	Verklaring
A Programmatie		
Project 1: première aardappelbloed – Emma Lesuis (PM 12-13/9 @ HTF)	1000 bezoekers	Twee avonden in Vooruit en een avond in De Werf.
Project 2: STILTE – Lieke Benders / Hoge Fronten (PM 13-21/9 @ C-mine)	2000 bezoekers	Over heel C-TAKT zijn er naar schatting 2000 bezoekers geweest. Dit was een van de meest centrale installaties.
Project 3: 'Vergeten' – Nederlands Kamerkoor @ Festival van Vlaanderen (PM 27/9 @ Opera Gent)	800 bezoekers	Een avond in de operazaal, niet geheel uitverkocht.
Project 4: 'The Intimate Earthquake Archive' - Sissel Marie Ton (PM 31/10 @ KIKK):	±5000 bezoekers	In totaal bezochten 30.000 mensen het festival. KIKK schat dat de installatie door 4.000 - 6.000 mensen is bezocht.
Project 5: PYA2019 (Open call) (PM 14-15/11 @ Rotterdam-Zuid/HNI)	36 bezoekers	Publieksmoment voor professionals.
Project 6: Bodega Surrealism – Malique Mohamud (PM 15-17/11 @ nachtwinkel Rotterdam)	100 bezoekers	Publieksmoment op een secret location.
Project 7: 'Back to Black' – Claudy Jongstra @ Hof van Busleyden (PM 'evenement V&R' 28/11)	±1.000 bezoekers	De tentoonstelling is inbegrepen in het vaste museumparcours van het Hof van Buysleyden. Op moment van schrijven hebben ongeveer 1.000 bezoekers meegedaan aan het interactieve deel van de tentoonstelling.
Project 8: Residentie – Simone Atangana Bekono @ Vooruit (PM 30/11 @ Festival van de Gelijkheid)	1000 bezoekers	Verschillende bescheiden interventies in Vooruit en andere plekken in de stad.
Project 9: 'Arise' – Yeb Wiersma en Lotte Geeven @ kunstencentrum nona (PM 'On Manipulation' 14/12)	30 bezoekers	De masterclass bij nona werd bezocht door max. 30 man.

Communicatie

Voor de communicatie werd samengewerkt met het bedrijf JosWorld. Zij ontwikkelden een campagnebeeld voor social media-kanalen en een website, en beheerden het contact met de pers. Daarnaast heeft DutchCulture in Nederland aandacht besteed aan VERVE. Hieronder volgen cijfers van JosWorld voor het bereik van de campagne in België en cijfers over het bereik via DutchCulture in Nederland.

3

Deze cijfers geven het bereik van de website ook buiten België aan, daar er niet is gekeken vanuit welk land bezoekers de website bezochten.

Bereik in België

- Website verve2019.be

In september werd de website 425 keer bezocht, met een piek rondom de datum van de lancering. In oktober waren er 94 bezoekers, in november 66 en in december 15³.

4

De partners in België hebben VERVE, via het project waaraan zij meededen, eveneens gepromoot via de eigen sociale mediakanalen. JosWorld beschikt echter niet over cijfers over het bereik hiervan.

- Social media

De Facebook-pagina van VERVE is 72 keer geliked, op Instagram had VERVE 66 volgers. Van september t/m november zijn er 15 posts geplaatst op Facebook. Gemiddeld werden 45 mensen per post bereikt⁴.

- Pers

5

Zie hoofdstuk 5 voor een overzicht van media-aandacht.

In de Belgische media zijn 19 berichten over VERVE verschenen⁵.

DutchCulture heeft twee artikelen gepubliceerd over VERVE in het online magazine. Totaal zijn deze door 249 bezoekers (c.q. 195 unieke paginabezoeken) bezocht. Daarnaast waren er drie posts op sociale media van DutchCulture met een bereik van 1.882 (Facebook), 1.117 (LinkedIn) en 3.055 (Twitter) en een engagement/interactie van 59 (FB), 25 (LinkedIn) en 34 (Twitter).

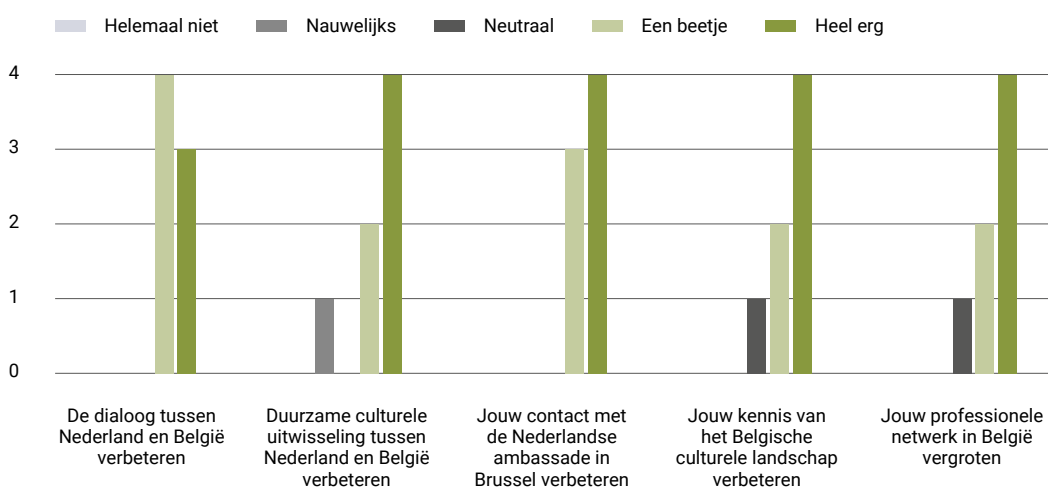
Enquête Nederlandse partners

De Nederlandse partners zijn middels een enquête gevraagd te reflecteren op hoe zij het programma VERVE hebben ervaren. De enquête bestond uit vier schaalvragen en vijf open vragen. In totaal hebben 7 van de 13 deelnemers (ICB-partners en makers) de enquête beantwoord. Hieronder volgen eerst de diagrammen die de antwoorden op de schaalvragen weergeven. Daaronder volgt een weergave van de antwoorden op de open vragen. In hoofdstuk 4 worden de antwoorden geïnterpreteerd aan de hand van doelstellingen, zichtbaarheid en het Strategisch meerjarenplan.

Schaalvragen

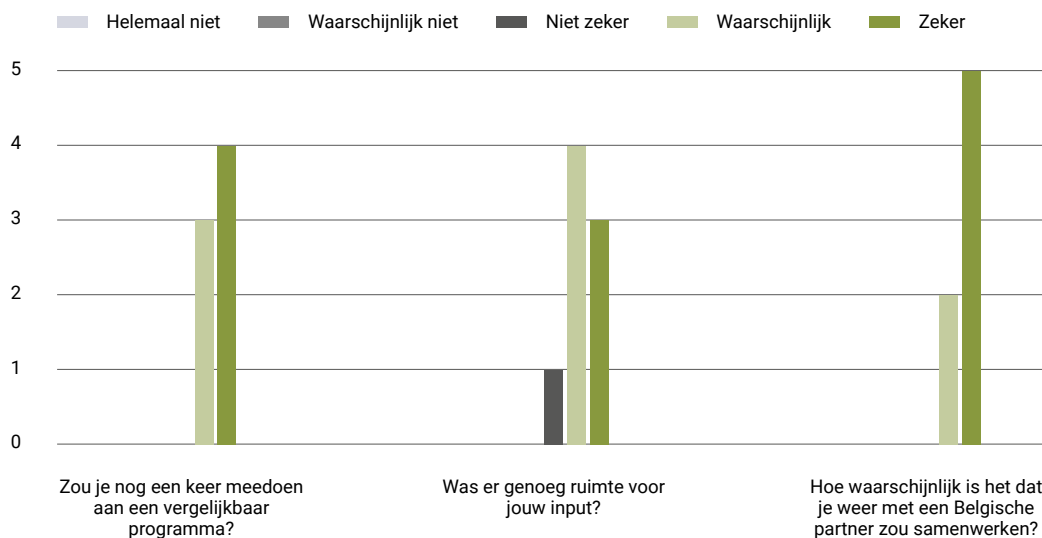
Vraag 1. Geef aan of Verve geslaagd is het volgende te bereiken:

- De dialoog tussen Nederland en België verbeteren
- Duurzame culturele uitwisseling tussen Nederland en België verbeteren
- Jouw contact met de Nederlandse ambassade in Brussel verbeteren
- Jouw kennis van het Belgische culturele landschap verbeteren
- Jouw professionele netwerk in België vergroten

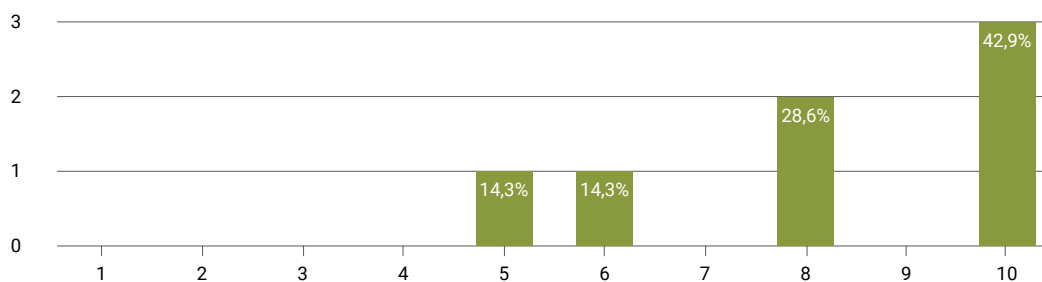

Vraag 2. Participatie

- Zou je nog een keer meedoen aan een vergelijkbaar programma?
- Was er genoeg ruimte voor jouw input?
- Hoe waarschijnlijk is het dat je weer met een Belgische partner zou samenwerken?

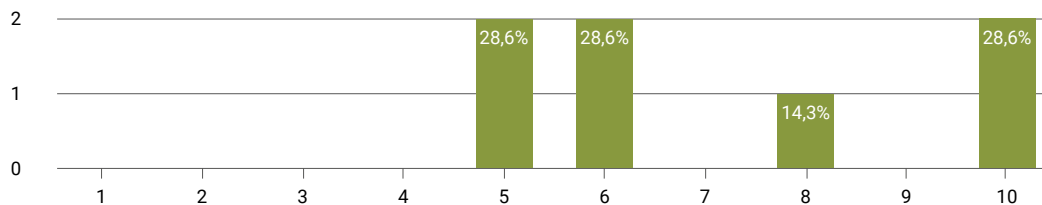

Vraag 3: Hoe was de samenwerking met de Nederlandse ambassade in Brussel?

7 responses
 Schaal: 1 = helemaal niet goed, 10 = heel goed
 Gemiddeld: 8,2

Vraag 4: Hoe was de samenwerking met DutchCulture?

7 responses
 Schaal: 1 = helemaal niet goed, 10 = heel goed
 Gemiddeld: 7,4

In de enquête werden een aantal open vragen opgenomen. Hieronder staat per vraag een korte weergave van de verschillende antwoorden.

Vraag 5: Wat vond je goed aan het programma?

De respondenten zijn positief over het bovensectorale thema (*research-based art*) en de diversiteit van de projecten die daaronder vielen, terwijl het geheel goed gebalanceerd bleef. Er is waardering voor de variëteit van het programma en de mix van kunstenaars. Daarnaast waren de respondenten te spreken over de ruimte die er was om te netwerken en voor matchmaking tussen Nederlandse kunstenaars en Belgische cultuurpartners. Het presenteren van het werk op een toonaangevend festival in Wallonië wordt door een van de kunstenaars gezien als een belangrijke professionele ervaring. Tot slot wordt het aanstellen van een projectleider genoemd als een positieve factor.

Vraag 6: Mocht er in de toekomst een vergelijkbaar programma worden georganiseerd, wat zou je anders doen of verbeteren?

De meeste respondenten zijn tevreden met de organisatie en noemen geen verbeterpunten. Van de anderen komen de volgende suggesties:

- Er was wat verwarring over het programma in het begin, omdat er zoveel organisaties betrokken waren. De rol van de verschillende betrokkenen was niet altijd duidelijk en de communicatie verliep via verschillende contactpersonen.
- Meer betrokkenheid van de kunstenaars.
- Programma meer centraal rondom één plek.
- Mogelijkheid voor de Nederlandse partner om de aanvraag in te dienen bij de ambassade.

Vraag 7: Heeft dit programma bijgedragen aan het realiseren van activiteiten die je anders niet had ondernomen?

Voor zes van de zeven respondenten geldt dat de financiële ondersteuning vanuit VERVE en de verbinding met een Belgische partner via het programma heeft gezorgd voor de realisering of uitbreiding van de activiteiten naar België.

Vraag 8: Heb je voldoende tijd gehad om contact te maken met de andere deelnemers van VERVE en zo ja, hoe is dit contact nuttig voor jou?

Vijf respondenten vonden de netwerkbijeenkomsten tijdens het programma nuttig en inspirerend, en blijven zeker in contact met een aantal van de nieuw opgedane kennissen. Voor twee respondenten was er niet genoeg tijd om contact te maken met de andere deelnemers.

Vraag 9: Heb je nu of in de toekomst plannen om samen te werken met een Belgische partner?

Alle respondenten willen in de toekomst graag weer samenwerken met Belgische partners. Vier van de respondenten hebben concrete plannen met verschillende Belgische partners of kunstenaars. Drie van de respondenten hebben waardevolle contacten opgedaan en richten hun blik meer naar België en Vlaanderen dan voorheen.

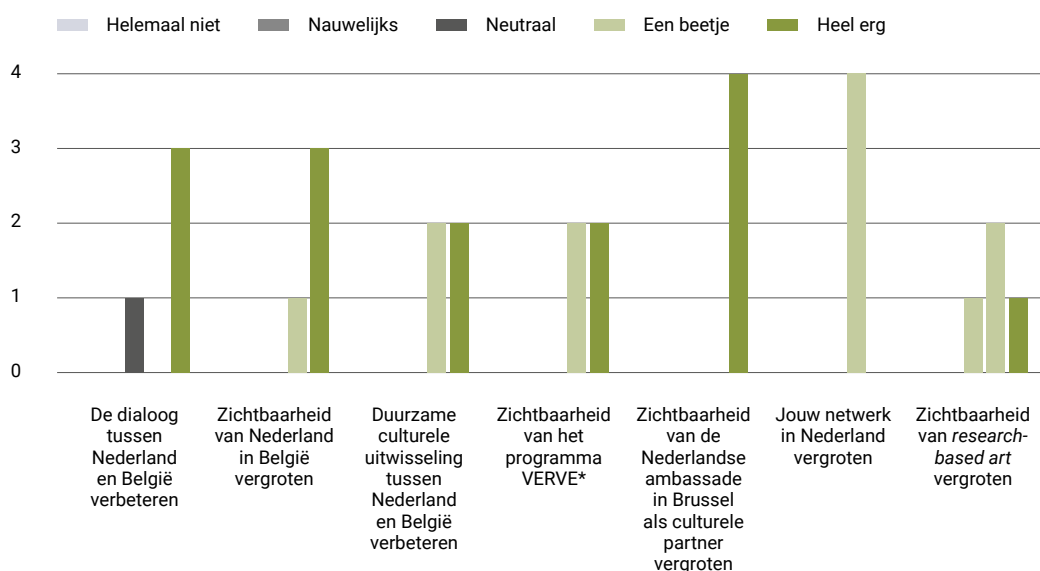
Enquête Belgische partners

Ook Belgische partners zijn gevraagd hun ervaringen te delen via een enquête. Deze bestond eveneens uit vier schaalvragen en vijf open vragen. In totaal hebben 4 van de 11 deelnemende Belgische partners de enquête beantwoord. Hieronder volgen eerst de diagrammen die de antwoorden op de schaalvragen laten zien. Daaronder volgt een weergave van de antwoorden op de open vragen. In hoofdstuk 4 worden de antwoorden geïnterpreteerd aan de hand van doelstellingen, zichtbaarheid en het Strategisch meerjarenplan.

Schaalvragen

Vraag 1. Geef aan of Verve geslaagd is het volgende te bereiken:

- De dialoog tussen Nederland en België verbeteren
- Zichtbaarheid van Nederland in België vergroten
- Duurzame culturele uitwisseling tussen Nederland en België verbeteren
- Zichtbaarheid van het programma VERVE*
- Zichtbaarheid van de Nederlandse ambassade in Brussel als culturele partner vergroten
- Jouw netwerk in Nederland vergroten
- Zichtbaarheid van *research-based art* vergroten

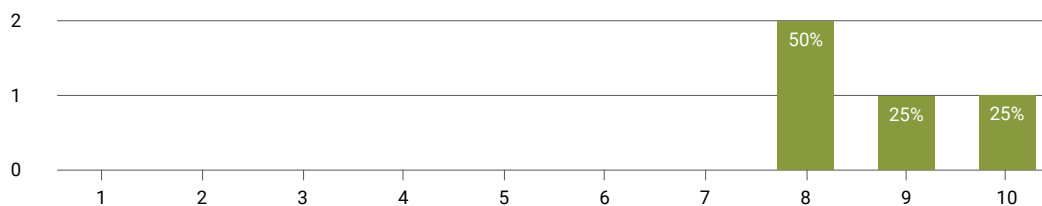

Vraag 2. Participatie

- Zou je nog een keer meedoen aan een vergelijkbaar programma?
- Was er genoeg ruimte voor jouw input?
- Heb je genoeg ondersteuning ontvangen voor je communicatie activiteiten?
- Hoe waarschijnlijk is het dat je weer met een Nederlandse partner zou samenwerken?

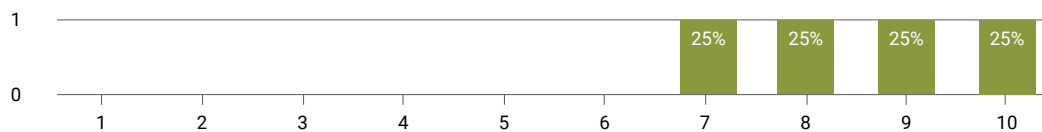

Vraag 3: Hoe was de samenwerking met de Nederlandse ambassade in Brussel?

4 responses
 Schaal: 1 = helemaal niet goed, 10 = heel goed
 Gemiddeld: 8,8

Vraag 4: Hoe was de samenwerking met DutchCulture?

4 responses
 Schaal: 1 = helemaal niet goed, 10 = heel goed
 Gemiddeld: 8,5

In de enquête werden een aantal open vragen opgenomen. Hieronder staat per vraag een korte weergave van de verschillende antwoorden.

Vraag 5: Wat vond je goed aan het programma?

Net als de Nederlandse partners noemen ook de Belgische partners de verrassende mix van projecten, die toch als een geheel gepresenteerd werd onder het thema *research-based art*, als een groot succes van het programma. Daarnaast worden de mooi uitgewerkte communicatie en beeldvorming en de geografische spreiding als positief gewaardeerd. En niet in de minste plaats zijn de respondenten enthousiast over de ondersteuning vanuit het programma en de mogelijkheid om kennis te maken met boeiende projecten en kunstenaars – die anders niet in het gezichtsveld zouden komen – en om contacten te leggen in België en Nederland.

Vraag 6: Mocht er in de toekomst een vergelijkbaar programma worden georganiseerd, wat zou je anders doen of verbeteren?

Ook hier vertonen de antwoorden gelijkenissen met de antwoorden van de Nederlandse partners. Zo geven twee respondenten aan dat er weliswaar ontmoetingsmomenten waren waarbij de verschillende partners en deelnemers elkaar konden leren kennen, maar dat tijdens de looptijd van VERVE elk project weer op zijn eilandje terugviel. Meer momenten waarop kunstenaars elkaar en elkaars werk hadden kunnen ontdekken, had de samenwerking nog meer kunnen bevorderen.

Ook had het onderwerp van het programma iets preciezer gedefinieerd kunnen worden, volgens een van de respondenten. Nu kwamen de deelnemers uit heel verschillende domeinen, waardoor de gemene deler of rode draad niet altijd even duidelijk was.

Vraag 7: Heeft dit programma bijgedragen aan het realiseren van activiteiten die je anders niet had ondernomen?

Drie respondenten hebben een (extra) activiteit kunnen organiseren met de steun van VERVE. Bovendien wordt het gewaardeerd dat VERVE crossover projecten ondersteunde, omdat die juist vaak buiten de boot vallen.

Vraag 8: Heb je voldoende tijd gehad om contact te maken met de andere deelnemers van VERVE en zo ja, hoe is dit contact nuttig voor jou?

De ontmoetingsmomenten worden door de respondenten als inspirerend en boeiend gewaardeerd. Toch geven drie van de vier respondenten aan dat er meer -tussentijdse-momenten hadden mogen zijn om nauwere banden te smeden.

Vraag 9: Heb je nu of in de toekomst plannen om samen te werken met een Belgische partner?

Alle vier de respondenten onderzoeken op dit moment mogelijkheden om in de toekomst samen te werken met een Nederlandse partner.

Resultaten financieel

FINANCIEEL VERSLAG VERVE

Door Mirthe Demaerel

Algemeen

Het programma VERVE is ontwikkeld voor een totaalbudget van 174.540,44 euro, waarvan 130.000 euro aan programma- en plusmiddelen en 44.540,44 euro aan middelen van derden.

De begroting, aanvraag- en verslagprocedure voor programmamiddelen (100.000 euro) en plusmiddelen (30.000) werd samengevoegd. Alle bedragen die onder 'programmamiddelen' worden opgesomd, werden in het beheer van DutchCulture gesteld. ZMA BRU zorgde voor de doorstroom van alle facturen onder de posten 'logistiek' naar DutchCulture, en Reinhilde Weyns deed hetzelfde voor de posten 'artistiek' en 'communicatie'. DutchCulture boekte de kosten, maar ZMA BRU en RW hielden het totaalbudget in de gaten en zorgden dat de kosten correct gealloceerd werden.

Naast de 130.000 euro aan programma- en plusmiddelen, droegen de separate kerngroepleden (de ambassade, Dutch Performing Arts, Het Nieuwe Instituut en Mondriaan Fonds) in totaal 44.540,44 euro werkingmiddelen en/of subsidiegelden bij. De middelen werden rechtstreeks door het kerngroeplid in kwestie aan de programmerende instantie of de kunstenaar overgedragen.

Artistiek

Er werd in totaal 98.505,44 (of 56,4% van het totale budget) aan artistieke posten uitgegeven. Deze posten werden opgesplitst in de negen kernprojecten en de programmatie/content die aangereikt werd tijdens opening en slotevenement.

In dit segment legde de kerngroepleden de grootste som bij: in totaal 43.540 euro. De ambassade ondersteunde 5/9 projecten (Emma Lesuis, Lieke Benders, Sissel Marie Tonn, Simone Atangana Bekono en Claudy Jongstra) met diens subsidiewerking. De overige projecten werden dikwijls ondersteund door het 'programmerende' kerngroeplid: Promising Young Architects werd door HNI ondersteund, de voorstelling 'Vergeten' tijdens Gent Festival van Vlaanderen door DPA, en het maakproces van de film/ installatie 'ARISE' in Nona werd door Mondriaan Fonds ondersteund.

Naast de negen kernprojecten werden de verschillende inhoudelijke bijdrages aan de vernissage (verdeeld in een ontmoetingsmoment voor de kunstenaars en een publieke opening) en het slotmoment. DeBuren begeleidden de kennismakings- en evaluatiegesprekken tussen de kunstenaars en droegen vanuit dit partnerschap eveneens 2.000 euro bij.

Logistiek

In totaal werd 29.470,05 euro aan projectmanagement, logistiek en onkosten uitgegeven. Hieronder vallen de reservering van 20.000 euro voor projectleider Reinhilde Weyns, de logistieke kosten van het openings- en slotevenement (zaalhuur, beveiliging, personeel, catering, etc.), en de reis- en onkosten van de deelnemende kunstenaars en partners. Rondom de mogelijkheid om onkosten te maken werden duidelijke afspraken gemaakt: zij die dit wilden konden onkosten (vervoer en overnachting) in kader van het opening- en slotevenement terugvorderen. Daarnaast werd met Claudy Jongstra

afgesproken dat zij een vergoeding van max. 350 euro excl. zou krijgen voor haar heen- en terugreis naar het evenement met Viktor & Rolf (waarvan ZMA BRU medeorganisator was). Tot slot werd vanuit ZMA BRU een budget vanuit publieksdiplomatie vrijgesteld om kleine, praktische aankopen in kader van het programma te kunnen dekken.

Communicatie

De post communicatie was goed voor 40.503,06 euro (of 23% van het totale budget). Onder communicatie worden de kosten van communicatiebureau JosWorld (i.s.m. PR-bedrijf Talking Birds) gerekend. De initiële opgave was om voortraject, concept en de verdere implementatie hiervan met 30.000 euro te ontwikkelen. In een later stadium werd besloten om extra budget vrij te maken voor promotioneel afgeleiden (druk posters, T-shirts, stickers). Daarnaast ging er ook aandacht naar documentatie van de verschillende evenementen.

Tijdens de opening fotografeerde en filmde het bedrijf Eyes-screens een aantal van de deelnemers. De verschillende kerngroepleden en de Belgische partners zorgden verder voor extra content gedurende de separate evenementen. Dit materiaal werd naar aanleiding van het slotmoment door eyes-screens verwerkt tot een kort filmpje. Later werd dit filmpje, na afloop van alle evenementen, nog verder aangepast op maat van verschillende (social media)kanalen.

Monitoring & evaluatie

Tot slot werd 6.061,89 euro (samen met de post logistiek goed voor 20,3% van het budget) voor monitoring en evaluatie begroot. DutchCulture begrootte 3.060 euro aan extra uren voor projectmedewerker Lisa Grob ten behoeve van de verslaglegging en eindevaluatie uit te trekken. 400 en 520 werden besteed aan respectievelijk de opmaak van het eindrapport en het engageren van een interviewer in kader van een interviewreeks over de programmamiddelen en het werk op de posten. 2.081 euro zal ingezet worden voor het ontwikkelen van een soort terugkomdag. De concrete uitwerking wordt in samenspraak met de kerngroep voltooid.

Afwikkeling

ZMA besloot om het overblijvende budget aan 'ARISE', 2.400 euro, en aan een terugkomdag, 2.081,89 euro te besteden.

Figuur 3 Totale begroting VERVE

ARTISTIEK					
A Programmatie	Totaal	Programma- middelen	Budget	Betalende partij	Opmerking
Project 1: première aardappelbloed – Emma Lesuis (PM 12-13/9 @ HTF)	4.500,00	-	4.500,00	ZMA CULT	
Project 2: STIL. – Lieke Benders / Hoge Fronten (PM 13-21/9 @ C-mine)	3.100,00	-	3.100,00	ZMA CULT	
Project 3: ‘Vergeten’ – Nederlands Kamerkoor @ Festival van Vlaanderen (PM 27/9 @ Opera Gent)	7.500,00	-	7.500,00	DPA	
Project 4: ‘The Intimate Earthquake Archive’ – Sissel Marie Ton (PM 31/10 @ KIKK): - ontwikkeling project SMT (6.000,00) - catering Dutch Lunch (1.805,44)	9.805,44	8.000,00	1.805,44	ZMA PD	
Project 5: PYA2019 (Open call) (PM 14-15/11 @ Rotterdam-Zuid/HNI)	14.000,00	7.000,00	7.000,00	HNI (5.000,00) ZMA PD (2.000,00)	
Project 6: Bodega Surrealism – Maliq Mohamud (PM 15-17/11 @ nachtwinkel Rotterdam)	20.000,00	20.000,00	-		Oorspronkelijk: 20.000,00 in PLUS
Project 7: ‘Back to Black’ – Claudy Jongstra @ Hof van Busleyden (PM ‘evenement V&R’ 28/11) - organisatie evenement V&R (2.565,00) - artistieke ontwikkeling (6.860,00)	9.425,00	2.565,00	6.860,00	ZMA CULT	
Project 8: Residentie – Simone Atangana Bekono @ Vooruit (PM 30/11 @ Festival van de Gelijkheid)	3.275,00	-	3.275,00	ZMA CULT	
Project 9: ‘Arise’ – Yeb Wiersma en Lotte Geeven @ kunstencentrum nona (PM ‘On Manipulation’ 14/12) - oorspronkelijke bijdrage programmamiddelen (12.500,00) - bijdrage Mondriaanfonds (7.500,00) - extra gelden vanuit programmamiddelen (op basis van begroting) (2.400,00)	22.400,00	1.4900,00	7.500,00	MF	
B Omkadering					
Artistiek openingsevenement: - begeleidingstraject kunstenaars door deBuren + fee moderator Carolina Maciel de França (1.000,00) - fee Lisette Maneza + pianist (1.000,00) - fee Hicham Khalidi (500,00) - fee Pompelmoes (1.000,00)	3.500,00	2.500,00	1.000,00	deBuren	
Artistiek slotevenement: - begeleidingstraject kunstenaars door deBuren + fee moderator Carolina Maciel de França (1.000,00)	1.000,00	-	1.000,00	deBuren	
Subtotaal	98.505,44	54.965,00	43.540,44		

Figuur 3 Totale begroting VERVE (vervolg)

LOGISTIEK					
	Totaal	Programma- middelen	Budget	Betalende partij	Opmerking
Curator Reinhilde Weyns	20.000,00	20.000,00	-		
Logistiek openingsevent - zaalhuur Beursschouwburg (1.500,00) - Activiteitenverantwoordelijke BSB (200,00) - Technieker BSB (250,00) - Barpersoneel BSB (480,00) - Security BSB (200,00) - Snacks en nootjes BSB (190,00) - Drinkverbruik BSB (801,20) - Catering Dujardin (895,80)	4.517,00	4517,00	-		
Logistiek slotevenement - Zaalhuur Pilar (0) - Catering slotevenement La Tricoterie (1.166,00)	1.166,00	1.166,00	-		
Reis- en onkosten kosten partners, makers, kerngroep, (meetings, opening, finissage, portretages) - overnachting vernissage the Dominican (1.058,68) - maaltijd vernissage MONK (621,00) - reiskosten Emma Lesuis finissage (90,67,00) - overnachtingen Lisette, Yeb en Lotte NH Berlaymont (480,00) - reiskosten Malique en Gyonne finissage (57,40 + 13,53 + 13,47 + 28,80 = 113,20) - onkosten Claudy Jongstra evenement 26/11 (423,50)	2.787,05	2.787,05	-	ZMA PD	
PD BEMO - Bon DJ Lucas - Muntjes - Chips & Olijven - Bloemen - Vervoer spullen Josworld/Handelskaai naar ZMA - Telefoonhoesjes	-	-	1.000,00		
Subtotaal	29.470,05	28.470,05	1.000,00		

Figuur 3 Totale begroting VERVE (vervolg)

STRATEGIE & COMMUNICATIE					
	Totaal	Programma- middelen	Budget	Betalende partij	Opmerking
Communicatiebureau JosWorld (ism Talking Birds) Fase 1: voortraject (4.200,00 excl.) Fase 2 & 3: concept & uitwerking (13.800,00 excl.) Fase 4: implementatie (7.912,00 excl.)	30.000,00	30.000,00	-		Oorspronkelijk 15.000,00 euro in PROGRAMMA en 15.000,00 in PLUS
Promotionele afgeleide	4.843,89	4.843,89	-		
Portrettage deelnemers Ruben Lambrecht (Eyes-screen)	1.694,00	1.694,00	-		
Video Ruben Lambrecht (Eyes-screen) - afwerking tegen finissage (2.420,00) - verdere ontwikkeling voor SM (1.399,97)	3.819,97	3.819,97	-		
Overdracht website: twee jaar hosting	145,20	145,20	-		
Subtotaal	40.503,06	40.503,06	-		
MONITORING & EVALUATIE					
	Totaal	Programma- middelen	Budget	Betalende partij	Opmerking
Uren verslaglegging	3.0600,00	3.060,00	-		
Opmaak rapport door DTP'er	400,00	400,00	-		
Interviewer	520,00	520,00	-		
Terugkomdag - Zaalhuur - Reiskosten - Moderator	2.081,89	2.081,89	-		Format nog verder uit te werken
Subtotaal	6.061,89	6.061,89	-		
Totaal	174.540,44	130.000,00	44540,44		

Interne organisatie

REFLECTIE OP DE STRATEGIE

Door projectleider Reinhilde Weyns

De keuze om deze negen Nederlandse kunstenaarsprojecten – in het najaar 2019 in België te gast –, samen te bundelen onder de noemer VERVE bleek een uitdagende keuze met onverwachte positieve effecten.

Het vooropgestelde uitgangspunt van de strategie was:

- 1 Extra zichtbaarheid en ondersteuning geven aan negen diverse Nederlandse kunstprojecten;
- 2 De samenwerking tussen Belgische en Nederlandse cultuuractoren versterken.

Om dit te bereiken werd in eerste instantie een narratief gebouwd rond de gemeenschappelijke noemer van deze negen projecten. Ver buiten de traditionele structuren van de podiumkunsten en musea zochten deze Nederlandse kunstenaars samen met hun Belgische en Nederlandse partners naar nieuwe connecties met hun publiek, richtten ze zich op inclusie en relevantie en probeerden ze de 'beat' van de samenleving te voelen via disruptieve, niet vanzelfsprekende (onderzoeks)processen. Want bij elk van hen bleek het 'proces' belangrijker te zijn dan het eindresultaat en is hun crossdisciplinair werken een evidentie. Met dit narratief werd getracht de relevantie van het geheel te verhogen onder de noemer VERVE en het werd gebruikt voor de communicatie- en PR-campagne. Deze strategie was er op gericht om de VERVE-campagne complementair te maken aan de communicatie die de organiserende Belgische partners voerden. Daarvoor was intensief overleg met elk van hen noodzakelijk.

- Voordeel: De Belgische organisatoren vonden het narratief en de extra aandacht die de VERVE-campagne toevoegde een bonus voor hun communicatie. Het label VERVE versterkte de notoriëteit en de relevantie van elk project afzonderlijk.
- Nadeel: de projecten waren zeer verschillend qua insteek, qua productionele omkadering en ook de Belgische organisatoren waren zeer verschillend. Elk project vond plaats in een andere context en had een eigen communicatieplan, timing, planning en publieksmoment en dat bemoeilijkte het verkrijgen van pers aandacht voor het VERVE-programma in zijn geheel.

Kansen

VERVE wilde een echte matchmaker zijn tussen Belgische en Nederlandse partners en daarom gingen we in gesprek met alle betrokken kunstenaars en organisatoren. Er werd gezocht naar de common ground, naar de gelijkenissen en de verschillen van werken in het buurland. Dit gesprek werd gemodereerd en gefaciliteerd tijdens de publieksmomenten en tijdens twee reflectie – en presentatiemomenten bij de Buren en in Pilar (VUB), respectievelijk op 12/9 en 20/11. Hiervoor werden ook deskundige *keynote speakers* uitgenodigd. Deze informele kennisuitwisselingen verliepen zeer open, en legden niet alleen nieuwe inzichten bloot voor beide landen maar brachten ook verhalen en perspectieven aan het licht die de kunstenaars en organisatoren verrijkend vonden en die hen sterkten in hun gezamenlijke missie.

Bedreigingen

Omdat de culturele projectfinanciering in België onder druk staat, zijn deze projecten extra kwetsbaar, niet in het minst omdat ze ‘tijd’ vragen en tijd nodig hebben om het verschil te maken. Ook de programmatoren moesten zich aanpassen aan de alternatieve presentatievormen.

Het vraagt dus enige moed en overtuiging van de internationale en Belgische partners om deze kunstenaars te programmeren en te ondersteunen. De Nederlandse ambassade in Brussel bleek dan ook een noodzakelijke en ideale matchmaker tussen de verschillende partijen in beide landen.

Resultaat

De betrokken kunstenaars eisten, elk op hun manier, ‘experimentele’ ruimte op voor hun kunst, voorbij de tijdelijkheid en de klassieke codes. In plaats van een traditionele projectgebonden, doel- en resultaatgerichte aanpak, wilden deze kunstenaars verder gaan. Door bilateraal en interlokaal te werken op langere termijn, dragen ze bij aan een stedelijk ontwikkelingsbeleid en aan educatieve en sociale ontwikkelingen. Zij waren oprecht opgetogen dat ze door alle Belgische en internationale partners en het publiek gehoord, ondersteund en begrepen werden. VERVE overtuigde de Belgische en de internationale partners om deze kunstenaars een volwaardige plek te geven in het kunstenlandschap, en verplichtte hen na te denken over nieuwe subsidiemodellen en alternatieven om met een publiek te verbinden. Dit resultaat overtrof dan ook de initiële verwachtingen.

Conclusies

Resultaten op doelstellingen

1 Internationale culturele samenwerking bevorderen

Het voornaamste doel van VERVE was Nederlandse kunstenaars een kans geven om hun onderzoeksproject in België op en/of voort te zetten met een Belgische partner. Het programma wilde niet alleen eenmalige culturele uitwisseling faciliteren, maar zorgen voor duurzame relaties binnen het Nederlands-Belgische culturele veld. De resultaten van de enquête die verstuurd is naar de Nederlandse en Belgische partners geven een goed beeld van de mate waarin VERVE hierin geslaagd is. Zo heeft VERVE volgens de Nederlandse respondenten duurzame culturele uitwisseling tussen Nederland en België verbeterd. Hoewel één respondent vindt dat VERVE hier nauwelijks in geslaagd is, vinden vier respondenten juist dat VERVE hier heel goed in geslaagd is, en de laatste twee geven een “redelijk” als score. Gemiddeld scoort het programma hier dus een ruim voldoende, ook vanaf de Belgische kant, waar de respondenten tweemaal de hoogste en tweemaal de op een na hoogste score gaven. Ook de antwoorden op de vraag “hoe waarschijnlijk is het dat je weer met een Belgische partner zou samenwerken?” laten zien dat er duurzame relaties gevormd zijn. Voor vijf Nederlandse respondenten is het namelijk “zeker” en voor de twee anderen “waarschijnlijk”. Bij de Belgische respondenten is er drie keer voor “zeker” en één keer voor “waarschijnlijk” gekozen. We kunnen hiermee concluderen dat VERVE erin is geslaagd om negen Nederlandse kunstenaars te verbinden aan een Belgische partner, waardoor ze werk konden presenteren in België en ze aldaar konden starten met het opbouwen van duurzame relaties. Dankzij VERVE is duurzame culturele uitwisseling tussen Nederland en België dus versterkt.

Bovendien zijn een aantal projecten zelf ook duurzaam. Zo geeft het Hof van Buysleden aan dat VERVE weliswaar is afgelopen, maar dat de tentoonstelling *Back to Black* nog tot 2021 deel blijft uitmaken van het museum en dat er masterclasses voor experts rond het zwart verven van stoffen worden georganiseerd. Tevens gaan Lotte Geeven en Yeb Wiersma verder met de ontwikkeling van hun film, die in april in nona in première zal gaan. Ook geven de kunstenaars aan onderling in contact te (willen) blijven en denkt de Nederlandse ambassade in Brussel na, in samenspraak met de kerngroep België/Vlaanderen, over hoe vervolg te geven aan het thema *research-based* kunst in de nieuwe kunstenperiode 2021-2024.

2 Nederland promoten

De kerngroep wilde daarnaast Nederlandse *research-based* kunst laten zien in België, en Nederland in de kijker zetten als een land waar wetenschap en kunst de krachten bundelen om de maatschappij te bevragen, te onderzoeken en, waar nodig, alternatieven te bieden. Het belang van deze geëngageerde kunst werd met VERVE onderstreept en getoond aan het Belgische publiek. De enquête vroeg de Belgische partners in welke mate VERVE de zichtbaarheid van Nederland en de zichtbaarheid van *research-based* kunst in België heeft weten te vergroten. Volgens de respondenten heeft VERVE de zichtbaarheid van Nederland zeker vergroot: met één keer “redelijk” en drie keer “heel erg” als antwoord kunnen we concluderen dat VERVE hierin goed geslaagd is. Wat betreft de zichtbaarheid van *research-based* kunst was één respondent neutraal, twee gaven aan dat dit redelijk en de laatste dat dit goed gelukt was. We kunnen zeggen dat VERVE er ruim voldoende in geslaagd is om aandacht te vestigen op het concept van *research-based* kunst en op het Nederlandse culturele veld in het verlengde daarvan. Hoewel een van de Belgische respondenten aangeeft dat het thema iets preciezer geformuleerd had mogen worden, zijn zowel de Nederlandse als Belgische respondenten enthousiast over het concept van *research-based* kunst als gemene deler. De verrassende mix van projecten, de variëteit en afwisseling die toch een eenheid vormden onder dit thema wordt als een groot succes van het programma gezien. Een ander niet onbelangrijk succes van VERVE is het groot aantal mensen dat bereikt is. Zo’n 11.000 mensen hebben (een van) de projecten van het programma bezocht. Een breed publiek is afgekomen op de activiteiten, mede dankzij de (sociale) media campagne van JosWorld en Talking Birds. De rol van ‘zwaargewichten’ Claudy Jongstra en Nederlands Kamerkoor mag hierin ook niet onderschat worden. Zij verbonden hun professionaliteit aan het programma en gaven het daarmee aanzien en herkenbaarheid.

3 Dialoog tussen Nederland en België verbeteren

Kennisdeling en reflectie over de innovatieve onderzoeksmethodes en presentatievormen waarmee de kunstenaars maatschappelijke kwesties bevroegen en toonden, was eveneens een doel van het programma. Heeft VERVE de dialoog tussen Nederland en België hierover kunnen bevorderen? De Nederlandse respondenten geven viermaal “redelijk” en driemaal “heel erg”, de Belgische respondenten antwoorden eenmaal neutraal en driemaal “heel erg”. We kunnen dus ook concluderen dat VERVE geslaagd is de dialoog tussen Nederland en België aan te jagen. De Nederlandse ambassade in Brussel was tevens positief verrast door het niveau van de twee kennisgesprekken. Thema’s als diversiteit en Fair Practice in de kunsten kwamen als van nature naar boven en de aanwezige kunstenaars en organisaties waren zeer nieuwsgierig naar hoe Nederland en België zich hierin verhouden. De groep ging op een open en respectvolle manier met elkaar in gesprek over deze belangrijke zaken. Moderator Carolina Maçiel de Franca heeft zeker ook bijgedragen aan de sturing van het gesprek.

4 Netwerk vergroten

Tot slot was het verder uitbouwen van netwerken in België en het leggen van fundamenten voor duurzame samenwerkingsverbanden tussen culturele en wetenschappelijke organisaties in Nederland en België, of te wel het scheppen van mogelijkheden voor culturele en wetenschappelijke uitwisseling in de toekomst, een belangrijke doelstelling van het programma. We kijken wederom naar de antwoorden op de enquête om te zien hoe VERVE hierin geslaagd is. De Nederlandse respondenten is gevraagd of hun kennis van het Belgische landschap is verbeterd. Met eenmaal neutraal, tweemaal “redelijk” en maar liefst viermaal “heel erg”, is het duidelijk dat het overgrote deel van de respondenten het Belgische culturele landschap beter kent dankzij VERVE.

Precies dezelfde verhouding qua antwoorden op de vraag of het professionele netwerk is vergroot geeft aan dat VERVE ook hierin een belangrijke katalysator is geweest voor de kunstenaars. En het was niet alleen voor de uitbreiding van professioneel netwerk van VERVE belangrijk; in de enquête geeft een kunstenaar aan dat het presenteren van het werk in België ook een belangrijke professionele *ervaring* was. De Belgische respondenten zijn eensgezind in hun antwoorden op de vraag of hun netwerk in Nederland is vergroot: met vier keer “redelijk” laat de conclusie zich hier makkelijk raden.

Daarnaast is de Belgische respondenten gevraagd of VERVE de zichtbaarheid van de Nederlandse ambassade als culturele partner heeft vergroot. Hier is uitzonderlijk goed gescoord: viermaal “heel goed”.

De kerngroep België/Vlaanderen evalueerde op 30 januari 2020 gezamenlijk op het programma. Hoewel de ontwikkeling van en de aanloop naar het programma een vrij lange tijd in beslag namen en er een aantal tegenslagen waren, was de kerngroep zeer te spreken over het uiteindelijke programma en de uitvoering.

Resultaten op meerjarenplan

De doelstellingen van het Strategisch meerjarenplan Cultuur 2017-2020⁶ voor België zijn talentontwikkeling stimuleren, kennis verzamelen en delen en zichtbaarheid vergroten. Onder talentontwikkeling verstaan de opstellers van het plan, de kerngroep België/Vlaanderen, het volgende: “Er is winst te behalen bij de doorstroming van Nederlands talent in België/Vlaanderen. Jonge makers en talenten hebben vaak een duwtje in de rug nodig om kennis te maken en ervaring op te doen in België”. Het programma van VERVE bestond, naast zwaargewichten Claudy Jongstra en Nederlands Kamerkoor, uit kunstenaars die aan het begin van hun internationale carrière staan. Zij hebben dankzij VERVE de kans gekregen om in België internationale ervaring op te doen. In het verlengde hiervan ligt de doelstelling ‘zichtbaarheid vergroten’: daarmee wil men zorgen dat juist die talenten die minder makkelijk hun weg naar België vinden, zichtbaarder en bekender zouden worden in België. We hebben hierboven gezien dat VERVE er in is geslaagd om de kennis over het Belgische culturele landschap te vergroten bij de Nederlandse kunstenaars en om fundamenten te leggen voor duurzame culturele samenwerking. Deze successen dragen dus ook bij aan de doelstelling ‘zichtbaarheid vergroten’ uit het meerjarenplan. Tot slot zagen we ook dat de dialoog tussen Nederland en België is verbeterd. Deze doelstelling komt overeen met de doelstelling ‘kennis verzamelen en delen’ uit het meerjarenplan: “het ondersteunen van kennisuitwisseling tussen Nederlandse en Vlaamse culturele instellingen met als doel de toegang tot elkaars cultuurmarkten te vergemakkelijken en de verbindingen te versterken.”

Resultaten zichtbaarheid van het ICB in Nederland

De zichtbaarheid van het ICB in Nederland is vergroot, want de Nederlandse respondenten geven in de enquête aan dat zij beter contact hebben met de Nederlandse ambassade in Brussel. We kunnen veronderstellen dat zij nu beter weten dat de Nederlandse ambassade ook kan bijstaan als het gaat om het ondernemen van *culturele* activiteiten in België. Daarnaast zijn via de online activiteiten van DutchCulture zo’n 6.250 mensen bereikt. Het ICB was daarmee redelijk zichtbaar in Nederland.

6
De kerngroep België/
Vlaanderen stelde in 2017
gezamenlijk een strategisch
meerjarenplan op voor de
ICB-periode 2017-2020:
[https://dutchculture.nl/en/
country/BE](https://dutchculture.nl/en/country/BE)

Verhalen

Cultural attaché Hanna Oosterbaan on cultural entrepreneurship in Belgium: “We challenged ourselves to go off the beaten track”

Article, published 21 January 2020, dutchculture.nl

In this series of interviews, we ask cultural attachés holding office in the focus countries of the International Cultural Policy of the Netherlands about their experiences. How do these attachés help Dutch art and culture? What were their expectations when they were posted abroad, and what challenges have they faced? Last in this series an interview with Hanna Oosterbaan (31), cultural attaché at the Dutch embassy in Brussels. In this interview, she talks about the relevance of the Verve art programme and its theme of research-based art, how our southern neighbours relate to the Dutch cultural sector, and Belgium as a springboard for an international career.

Verve

The Dutch embassy in Belgium launched the Verve programme in the autumn of 2019, with the goal of strengthening the position of the Dutch cultural sector in this neighbouring country. A programme jointly created by Fonds Podiumkunsten, Het Nieuwe Instituut, Mondriaan Fonds, the Dutch embassy in Brussels and DutchCulture, the theme of Verve was research-based art: that is, art as a result of an international collaboration between scholars, scientists, theorists and artists.

“There is already a lot going on between the Netherlands and Belgium in the area of culture, but this was the first time that the focus was on research-based art, which usually doesn’t receive all that much attention,” says cultural attaché Hanna Oosterbaan. “We challenged ourselves to go off the beaten path. The programme gave new, multidisciplinary makers from the Netherlands room to experiment. We really had the time to invest in building deeper connections between the makers. As the cultural attaché I, together with my team and the rest of the embassy, put a lot of time and effort into the programme. The combination of art and research resulted in beautiful works, even more works than we expected. I thought it was really special to see how makers actively engaged each other in discussion about how the art sector should deal with diversity in the near future. This led to an international dialogue between makers, scholars and local residents.”

Close ties

The programme, which took place in several Belgian cities, resulted in a wide variety of works. Some examples: the collaboration between FIBER/ Amsterdam and KiKK Festival in Namur, with the interactive installation *The Intimate Earthquake Archive* by artist Sissel Marie Tonn. Here, data about the Groningen earthquakes from the Netherlands Meteorological Institute were translated into a physical experience. Using a special vest, visitors were able to feel and experience the vibrations of the Groningen earthquakes.

For their short film *Arise*, Lotte Geeven and Yeb Wiersma researched the power and danger of music when used to influence mass gatherings of people. In collaboration with the Iranian composer Kaveh Vares, they studied and deconstructed the national anthems of the native countries of some of Mechelen’s inhabitants. The artist Claudy Jongstra researched the historical meanings of the colour black for her *Back to Black* research project, which resulted in three black cloaks by fashion duo Viktor & Rolf, for which the fabric and textures were created by Jongstra. Thanks to Verve the cloaks are now on display in Museum Hof van Busleyden in Mechelen.

“Dutch and Flemish cultural institutions have had close ties for a long time,” says Oosterbaan. “That’s partly because we share a language. Even so, those ties are not always visible to the public, and that’s what we are trying to change through programmes

like Verve. *Arise* is a good example of a work that would never have been created otherwise, because the makers were given all the time and room they needed. That was the feedback they gave afterwards – how valuable it was to have this opportunity to really immerse themselves in a project.”

In the spotlight

“Some projects had been brewing for a while, like *Back to Black* by Claudy Jongstra and Viktor & Rolf, or *Vergeten* (‘Forgetting/Forgotten’), a performance by the Netherlands Chamber Choir inspired by dementia and medicinal music, with lyrics by Spinvis. A very special project.” One of the highlights, according to Oosterbaan, was the installation-cum-performance *Bodega Exchange* by Malique Mohamud: “He transformed a 24-hour shop in Rotterdam into an interactive museum with podcasts and mixtapes that were produced during the exhibition. The intention was to help visitors understand each other better by means of stories about the various products for sale in the shops, from Moroccan tea and energy drinks to exotic hair products.”

Although many successful collaborations between Dutch and Flemish cultural institutions already exist – examples include Toneelgroep Amsterdam and the Royal Museum of Fine Arts in Brussels, which has opened a wing dedicated to the works of Dutch Masters – the cultural attaché is also attempting to swing the spotlight on areas where collaboration is more of a challenge. “Makers often have plans ready; we mainly help them by pointing out possible partnerships and by organising network meetings to bring Belgians and Dutch makers together. By making it easier for institutions and makers to link up, it’s easier for the makers to get going here in Belgium.”

Building bridges

The Dutch embassy has also set up its own programme aimed at linking up Flemish and Dutch architects: *Young Promising Architects*. “We noticed a desire for stronger connections between these two groups, and decided to do something about it. Young Belgian and Dutch architects have now been collaborating on exciting design commissions for three years,” Oosterbaan says.

Oosterbaan has lived in Brussels for the past five years, together with her husband, who also works there. “Every day I cycle to work on my electric bicycle, which is a bit daunting since cycling is not as normal

here as in the Netherlands.” She describes her job as “the most fun job in the entire embassy”. “My work is so diverse. From classical concerts to modern art, dance and film festivals: I often deal with a cross-section of the entire cultural sector in a single day, and that makes my work so varied. No day is ever the same. I want to build bridges between the embassy and new expressions of art. And I enjoy adapting to the Belgians while staying true to myself. Since I moved to Brussels, I have become more patient, less hurried, and I’m still straightforward, but in a different way. That’s helpful both professionally and in my private life.”

The cultural attaché’s tasks also include informing Dutch makers about the administrative systems and social codes in Belgium, which are not quite the same as in the Netherlands. “Belgians generally tend to have a much more wait-and-see attitude. You really have to invest in personal relationships here. First have lunch together, and only then show your work, for example. Those kinds of things are useful to know. Culture is not centrally organised here like it is in the Netherlands, there is no single cultural fund that you can apply to for a grant. Each part of Belgium has its own way of organising things, and that is something you need to be aware of. Personally, I find it a fun challenge to figure out how to navigate that. Here, you need to know the right paths to take.”

Springboard

What else is so motivating about the work of the cultural attaché in Belgium? “This country is a springboard for young Dutch talent, who often take their first steps on the international stage here. It is very satisfying to be able to help this group progress. The impact of the cultural attaché’s work is not always directly visible, but in the long term you often see that the international careers of Dutch makers began in Belgium. A great example of this springboard effect is Surinamese/Dutch writer and theatre maker Emma Lesuis, also part of Verve, who is currently the talk of the town in Belgium with her theatre performance *Aardappelbloed*, and is a popular guest on Belgian radio and TV. I am very proud that we were able to help her on her way, through our programme.”

Collaboration

Oosterbaan is also proud of all the collaborations that emerged during Verve, and of the social impact that the programme has had: “Each of the makers really sought to connect with their environment, allowing

everyone to enjoy it and inspiring them to think about the works, even local residents who do not usually have much interaction with art and culture. I find it an honour for us, the Dutch embassy, to be able to participate in such a progressive programme. That the Koninklijk Concertgebouworkest Amsterdam plays full houses in the Bozar in Brussels several times a year is a wonderful calling card of Dutch culture, but with programmes like this one we want to show that art is about so much more. Verve enabled us to show this to a broad audience.”

Belgium is the third export country for Dutch culture, after the USA and Germany. “The number of grant applications from Dutch artists in Belgium has grown in recent years,” Oosterbaan notes. “It is a pity that we can’t approve them all, because so many beautiful works are being made. Verve has resulted in partnerships from which we can certainly expect spin-offs in the future. It was absolutely and completely worth the effort.”

Cultural cooperation with Verve – a slow art project in Belgium

Article, published 27 February 2020, dutchculture.nl

A critique often heard in the art field concerns the hurried pace of working and presenting. Artists tend to run from one performance to another, produce their work in sync with the annual planning of organisations as they fly around the globe, speaking on panels that often don't last longer than two hours. Increasingly, there seems to be a desire to slow down this tempo, to be able to reflect and (re)connect. Especially in the light of climate crisis and with burnouts looming, this doesn't sound like a bad idea. In the fall of 2019, DutchCulture and the Dutch Embassy in Belgium organised - together with several cultural funds - the art project VERVE, presenting Dutch art in Belgium. It turned out to be a good example of a 'slow art' initiative. Read why here below.

VERVE was research-based

From September till November 2019 VERVE took place in several cities in Belgium. Compiled of nine subprojects, all artists taking part in the programme based their work on some form of research. Several worked together with scientists and academics, while others went out to investigate a place or space for a longer period of time. This way of making art implies patience and focus on the process instead of the

outcome: a form of slow art in itself.

Take The Intimate Earthquake Archive by Sissel Marie Tonn, that transforms seismological data from the Netherlands Meteorological Institute into physical experiences. A specially designed vest translates seismologic data from the earthquakes in Groningen into trembling compositions on the body of the visitor. The vibrations traverse and inspire a 'deep listening' in the body, in the same way that earthquakes reverberated in Groningen. These forms of art-making demand real attention from the audience. They have to slow down as well and are challenged to confront their feelings during, as well as after, the experience.

VERVE was local

Moreover; The Intimate Earthquake Archive reveals the fragile and often instable relation between humans/technology and ecology. This research project is rooted in a local societal issue: the earthquakes caused by the sinking of the soil owing to years of gas extractions in Groningen. Other projects were imbedded in local communities in different ways. Simone Atangana Bekono lived for several months in Ghent. As a writer in residence in cultural centre De Vooruit, she researched the codes

that public spaces emit to human bodies. Her main challenge was to find out what these codes tell us about the history of the spaces, as well as the history of our bodies in public spaces. Both in Brussels and Rotterdam, performer, writer and director Malique Mohamud transformed a local night shop into an interactive museum and urban lab. By means of performances, installations and podcasts, a wide range of themes linked to the city, such as quality of life, inclusiveness and diversity, were addressed.

VERVE was socially involved

These examples show that the artists were engaged to create a social impact with their project. This also holds true for the Dutch Chamber Choir that made a show inspired by dementia and music as medication, called Vergeten (Forgotten/To Forget). The audience travels through the head of a man suffering from dementia. The show served at the same time as a starting point for conversations between institutes in the Netherlands and Belgium doing research on Alzheimer's disease and dementia.

In the four-year project STIL., visual theatre maker Lieke Benders (Hoge Fronten) reflects on silence. She exposed her work as STIL.de mini-expo at C-TAKT festival in Genk. The public could stroll through nature in a life-sized bell jar, or listen to a special collection of silences made by silence composers. Next to this, scientists, philosophers, musicians, architects and so on, were interviewed in STIL.the auditorium on the role of silence in their lives. They were asked to reflect on the impact of the daily overload of stimuli and haste on their lives and whether this makes them seek out to silence more consciously.

VERVE was durable

Probably the most 'slow' part of the program was the fact that artists didn't have to travel far. Belgium is just around the corner and sometimes travelling between the Netherlands and Belgium is quicker than travelling within the Netherlands. Even so, cultural differences between the two countries do exist, and that is exactly why working abroad is necessary. It allows for different perspectives to meet and for people to exchange in different settings. Therefore, it is key that artists be able to travel to other places. However, travel forms can become slower: staying longer in one place, having time to stand still, connecting to local communities and issues. This is exactly what VERVE aimed to provide.

VERVE sustains

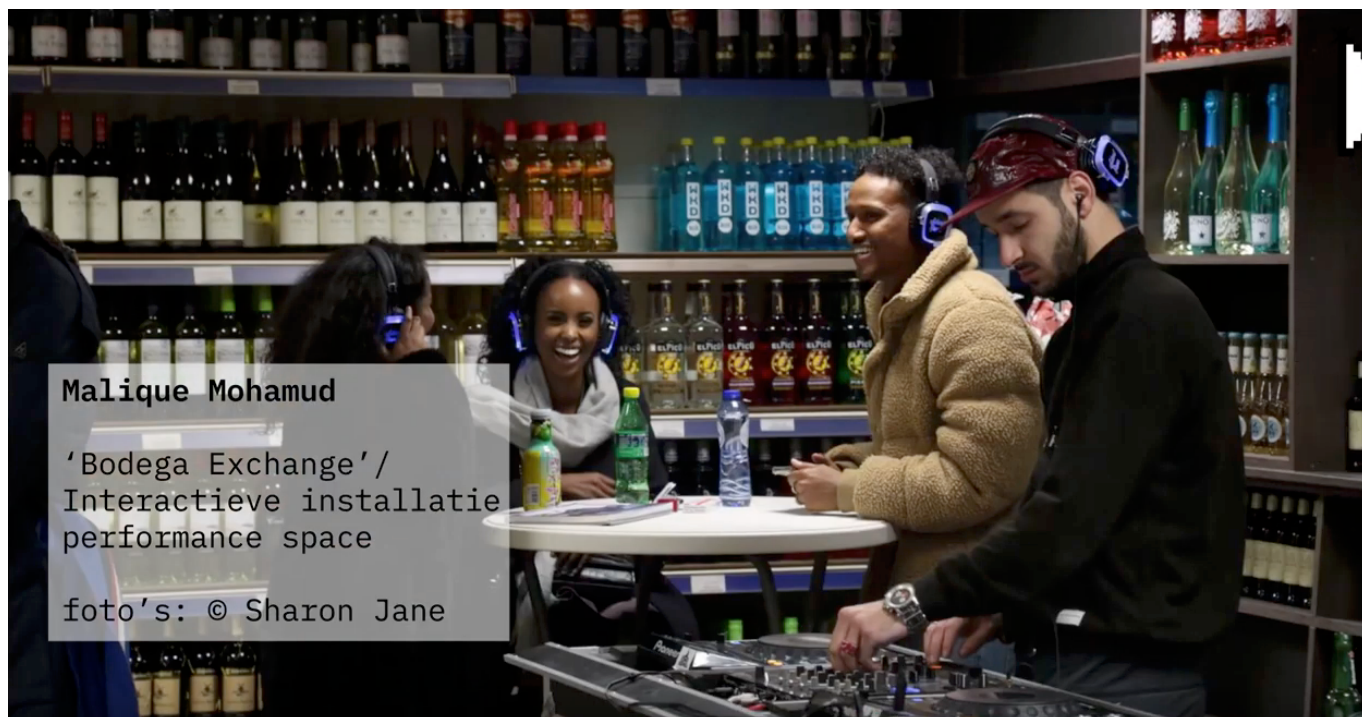
One thing the organisers of VERVE wanted to introduce is long-term thinking. They called upon all of us to take more time and space to pause and see what is actually happening. Meeting each other and learning from each other is necessary to prevent us from alienation. Slowing down thus also means making time to connect to each other. VERVE endorsed the importance for artists to be able to reflect together on their work and on the future and purpose of art. At the start and at the closing of the program, the participants were therefore invited to ponder together and engage in conversation. It is the explicit wish of the organisers to keep supporting this group of artists in the future.

Reaching different audiences, averse from monoculture, was the biggest goal and challenge for VERVE. Thankfully, the nine projects within VERVE are long-lasting thanks to their butterfly effect. The small, intimate gestures will turn into waves with an ever-growing impact. VERVE will sustain the connections that were made and the conversations that were started.

Liminality

It not only took a different mindset, but also a different attitude towards the outcome of the programme for the organisers to be able to organise it. For them, it felt like a transition. The word 'liminality' was coined during the varnishing day, referring to the disorientation that occurs in the middle stage of a 'rite de passage'. The focus on the process instead of the outcome implies trust and the willingness to let go, something quite new for government institutions, embassies and funds. It means adapting criteria, having faith and not knowing exactly where all of it will end. This can be difficult for the 'financially responsible', but it is all the more interesting for the artists. In fact, they are given time and space for experiment. Something that is indispensable in the arts, especially in the slow arts. In sum, VERVE is a plea on multiple levels in favour of slowing down: not to withdraw from the world around us, but on the contrary, to be able to better engage.

Wrap up aftermovie VERVE (YouTube)

Debriefing Josworld - Clippings

Medium	Titel	Omschrijving	Link
De Standaard (online)	TV-tips. Thomas Vanderveken jaagt op kunst	Aankondiging Emma in De Afspraak	https://www.standaard.be/cnt/dmf20190911_04603187
Canvas	De Afspraak	Emma Lesuis vertelt over Aardappelbloed (vanaf 36:20)	https://www.vrt.be/vrtvnu/a-z/de-afspraak/2019/de-afspraak-d20190911/
Radio Klara	Espresso	Emma Lesuis vertelt over Aardappelbloed (vanaf 02:14:00)	https://radioplus.be/#/klara/herbeluister/c24e1e4b-8f4d-11e3-b45a-00163edf75b7/
Het Belang van Limburg (print)	C-takt toont talent van morgen	Lieke Benders en STIL worden vermeld	pdf
hbvl.be (online)	C-takt toont talent van morgen	Lieke Benders en STIL worden vermeld	https://www.hbvl.be/cnt/dmf20190911_04603659/genieten-van-cultuur
De Standaard (print)	400 jaar kolonialisme is meer dan zwarte bladzij- de'	Emma Lesuis en Aardappelbloed	pdf

THEATER
GAME
REVISIE 10 SEPTEMBER 2019 **VRIJE TIJD 25**

T Schouwbuur met rode pluche, op hoortie diep in de dalmatier of ergens in werlt. Theater is een heel heel een ding en journalist Magali Dupont die in haar boek 'Het schouwbuur' erin en taal is weten veel met een dorp.

G Het land er nog vrij uit, maar veel slim krijgt journalist Jan Hartmann met. Oude bij kinderen heet, maar ook onder bij elke naar game. De verhalen die komen met een dorp.

★★★★★ **Parasite**
★★★★ **Zeer goed**
★★★★ **Goed**
★★★ **Middel**
★★ **Verspreid**
★ **Verspreid**

De gruwel van de ketting

T 'Aardappelbloed' (2019) en 'Parasite' (2019) zijn twee films die de wereld veroverd hebben. De eerste is een film die de wereld veroverd heeft en de tweede is een film die de wereld veroverd heeft. De eerste is een film die de wereld veroverd heeft en de tweede is een film die de wereld veroverd heeft.

Moeder, waarom sterven wij (uit)

G 'Moeder, waarom sterven wij' is een boek van Haruki Murakami. Het is een boek dat de wereld veroverd heeft. Het is een boek dat de wereld veroverd heeft.

GLIEDNIEUWE HOTELKAMERS IN GENT Geen belastingen op inkomsten! All-in €147.000

CULTURE VIDEO LIVE Ket Zoeken menu

meest recent Man veilig van triomfboog Jubelpark gehaald

Kunstconcept Verve: 'Nederlandse en Belgische kunstenaars bij elkaar brengen'

BRUZZ INTERNATIONAL ZONDAG 20 OKTOBER 2019 BRUSSEL 20/10/2019 BRUZZ

BRUZZ OOK OP AFSPREKINGEN BRUZZ INTERNATIONAL ZONDAG 20 OKTOBER 2019

Meer bezeken en uitkijken voor Mantgunt

Vooraan op BRUZZ.be

Man veilig van triomfboog Jubelpark gehaald

Buurtbewoners klagen over reecypark in Sinte-Pieters-Woluwe

13-jarige jongen uit Evere vernist

Meer bezeken en uitkijken voor Mantgunt

BRUZZ

BRUZZ INTERNATIONAL ZONDAG 20 OKTOBER 2019 BRUSSEL

TOT € 10.150 VOORDEEL*

OP HET AUTOVAARDIG OP ELLEN

Verve is een nieuw kunstconcept waarbij kunstenaars, theoretici en wetenschappers bij elkaar worden gebracht. Samen houden ze zich bezig met de maatschappelijke uitdagingen die alle mensen raken.

LEES DOEK -> BRUZZ International: zondag 19 januari

Medium	Titel	Omschrijving	Link
TVL (TV Limburg)	Kunstenares leert bezoekers genieten van stilte op C-Mine	Lieke Benders over STIL.de mini-expo	https://www.tvl.be/nieuws/kunstenares-leert-bezoekers-genieten-stilte-op-c-mine-84702
Het Nieuwsblad (print)	De gruwel van de ketting	Review Aardappelbloed - Emma Lesuis	pdf
Radio 1	De Ochtend	Reinhilde Weyns vertelt over Verve + stukje van Emma Lesuis over Aardappelbloed (va-naf 02:34:00)	https://radioplus.be/#/radio1/herbeluister/c283ad79-8f4d-11e3-b45a-00163edf75b7/aa3c45f9-d790-11e9-a396-02b7b76bf47f/
Etcetera	Aardappelbloed – Emma Lesuis. Waar is thuis?	Review Aardappelbloed - Emma Lesuis	https://e-tcetera.be/aardappelbloed-emma-lesuis/
Nieuwsblad.be (online)	Geen idee hoe u uw week cultureel kruidt? Check onze 11 tips!	Aankondiging 'Vergeten' op Festival van Vlaanderen	https://www.nieuwsblad.be/cnt/blkva_04621162
Trends Knack (print en online)	Tips	Vergeten op 27/9 + kreeg al positieve recensies in NL	https://trends.knack.be/economie/magazine/tips/article-normal-1513539.html
Bruzz.be	Kunstconcept Verve: 'Nederlandse en Belgische kunstenaars bij elkaar brengen'	Reportage over de vernissage van Verve op 12/09	https://www.bruzz.be/videoreeks/bruzz-international-zondag-20-oktober-2019/video-kunstconcept-verve-nederlandse-en
Bruzz.be	BRUZZ International 20 oktober	Reportage over de vernissage van Verve als onderdeel van het internationaal nieuws die dag	https://www.bruzz.be/videoreeks/zaterdag-19-en-zondag-20-oktober-2019/video-bruzz-international-20-oktober
weekend.knack.be (online)	KIKK-festival werpt een blik in de toekomst	Intimate Earthquake Archive ("het verras-sende project")	https://weekend.knack.be/lifestyle/maatschappij/kikk-festival-werpt-een-blik-in-de-toekomst/article-normal-1525017.html

Medium	Titel	Omschrijving	Link
DutchCulture.nl	In the spotlight: interactive and literally 'moving' project by Sissel Marie Tonn at Verve*]	Interview met Sissel over The Intimate Earth- quake Archive	https://dutchculture.nl/en/news/inthespotlight-sissel-marie-tonn
Le Soir (online)	Le futur, c'est à Namur	Vermelding van The Intimate Earthquake Archive in artikel over KIKK-Festival	https://plus.lesoir.be/257078/article/2019-10-29/le-futur-cest-namur
Canal C	KIKK in Town : Expérience "Earthquake"	Korte reportage over The Intimate Earth- quake Archive op KIKK	http://www.canalc.be/kikk/videos/kikk-in-town-experience-earthquake/
L'Echo (online)	Le KIKK s'affirme au cœur de la ville	Vermelding van The Intimate Earthquake Archive in artikel over KIKK-Festival	https://www.lecho.be/culture/expo/Le-KIKK-s-affirme-au-c-ur-de-la-ville/10177809
gva.be (online)	Bekend Nederlands modehuis exposeert in Muse- um Hof van Busleyden	Victor&Rolf -> ikv Back to Black van Claudy Jongstra	https://www.gva.be/cnt/dmf20191129_04743464/bekend-nederlands-modehuis-expo-seert-in-busleyden

Colofon

Algemene contactgegevens

DutchCulture

Herengracht 474

1017 CA Amsterdam

Telefoon: 020 616 4225

Email: post@dutchculture.nl

Website: www.dutchculture.nl

Datum

Maart 2020

Auteurs

Lisa Grob

Mirthe Demaerel

Reinhilde Weyns

Eindredactie

Lisa Grob

Vormgeving

De vliegende kiep

Fotoverantwoording

Promotiefoto van *Aardappelbloed*

DutchCu | ture

Centre for international
cooperation

Herengracht 474
1017 CA Amsterdam
T +31 (0)20 616 4225

dutchculture.nl